

Naujienu Antroji Dalis

NR. 907

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIV METAI

Dienų skeveldros

1.

Vilnius — miestas, kurs gimė dainai. Štai J. Bobrowski'o posmai, į liet. kalbą A. Tyruolio versti:

Vilniau, pražydu alyva!
Zaliojis akimis
Tavo vilkmetis skendi giliai.
Taurus, šernas, lokys,
Kai išgąsdino juos Gedimino
Ragas, jie tesustojo
Aisuodami tik Panemunėj,
Ir ažuolyne ant kranto
Zvelgė žemyn.
Tą grožį laukinį, tą šurpa
giedojo Mickevičius. Vien tik
lengvai srovėjo mieloji Neris.

Ak, dangus, ta baltoji
skarelė, kur plazda gražiai
kalmo dainų įsupta.
O tie šokiai beržų
toliau į Jaukus —

Vilnius — miestas, kurs...

"Lit. ir Mene" skaitome:

"...pusiau industriniu metu remontuoti gyvenamieji pastatai (Trakų g. 15 ir Bokšto g. 10), kuriuose buvo montuojami surenkami perdenginiai. Dėl šios "racionalizacijos" minėtuose pastatuose išnyko ne tik visi frontonai ir branmaueriai, bet ir dalis kapitalinių sienų.

Tai, kad, projektuojant naują kino teatrą Gorkio gatvėje (prie Ateizmo muziejaus), buvo leista nugriauti iš dalies atremontuotą pusiau gotikinį pastatą, neturi precedento net Vilniaus atveju. Kalbama, jog Rūdininkų gatvėje nugriauti pastatai todėl, kad būtų galima paruošti sklypą aukštų pastatų statybai".

Kitame str. rašoma:

Ar neatspindi civilizacijos evoliucijos Lietuvoje Vilniaus senamiestis? Tuo tarpu ir dabar virš jo kaip Damoklo kardas kybo pavojus, kad numatyta magistralė padalins senamiestį pusiau. Ar nesikėsina ši magistralė į ištisą eilę pastatų, gal nedidelių, bet turinčių didelę kultūrinę vertę? Ne vieną, o daugybę įvykių, jų tarpe ir tragiškų, matė Lenino (buv. Lukiškių) aikštė. O ji ruošiamą tokio masto rekonstrukcijai! Ne vieną įvykį, kurio metu buvo sprendžiamas lietuvių tautos likimas, matė ir Vilniaus pilys. Tai kodėl gi artimoj kaimynystėj buvo iškilęs telegrafo pastato statybos reikalas?

"...kokie interesai reikalauja, kad skersai senamiestį (tokių aukų kaina) būtų vedama magistralė? Ar nebuvo pakeisti proporcijų santykiai, statant kone aukštesnį už Gedimino pilį sportinį pastatą kitoje Neris pusėje? (Ryšium su sportinio

komplekso statyba šioje vietoje buvo sunaikintas Vilniaus gynybinio komplekso XIX a. reduktas). Ar nenukentėjo minėti santykiai, pastačius beveik tipinį mokyklos priestatą prieš pat Aušros Vartus? (Be to, šioje vietoje prieš tai buvo nugriautas klasicistinis pastatas). Kodėl buvo negailestingai rekonstruotas vieno pirmųjų lietuvių inžinierių — Vileišio — tiltas per Vilnelę? Ar nenukentėjo nuo to jo autentiškumas? Ar išlaikomi skulptūriniai ir kiti puošybiniai elementai, rekonstruojant praėjusių epochų pastatus?"

2.

"Pergalėje" pasirodė J. Mikėlinsko apsakymas "Kūdikėlis", kurį... "visu griežtumu" pasmerkė "partinis kritikas" V. Radaitis. Štai brolių dialogas:

— Tu buvai valsčiaus pirmūnė.

— O tu miške.

— Aš savo atsiėmiau.

— Tu nori pasakyti, kad aš tai neatsiėmiau?

— Ką?

— Neatsiėmiau?

— Tau pasisekė. Tu ištraukei geresnę kortą.

— Tu manai, kad aš buvau tik laimingesnis lošėjas... Kiekvienas dabar gudrus, kai visa tai jau seniai praėjo. Tau nereikėtų pamiršti, kad aš jau anksčiau į šitą kelią įstojau. Ir juoėjau dar tada...

— Je, tu buvai raudonas, vos tik užgimęs.

— Man tai ne juokai.

— O man? Juokai? Už ką, tu galvoji, aš kenčiau badą, šalį, utėles penėjau? Už juokus?

— Tu, Dizai, pasidavei kitų įtakai.

— O tu tai nepasidavei?

— Aš tik neužsimerkiau prieš neteisybę.

— Prieš neteisybę. Zenai, gal ir neužsimerkei, bet prieš teisybę užsimerkei. Užsimerkei, broliu. Aš žinau apie tave viską. Iki pat panagių. Tavo rankomis žarstė žarijas kiti.

— Aš nesakau, kad mes buvom šventi. Bet dėl teisybės tu nesišakok. O kas, tokia buvo tavo ta teisybė?

— Lietuva.

— Su visais ponais?

— Su patriotais. O kas tavo?

— Pavalgęs žmogus.

— (...)

— Nedidelė tavo teisybė, broliu. Keturkojo teisybė.

— Tegul bus ir keturkojo. Bet tu dar neatsakei į mano klausimą.

Taip ir neišgirdęs atsakymo — ar būtų tada brolis užmušęs

(Nukelta į 2 psl.)

Dubline, Irlandijoje laike šventės airis smagiai pučia savo tautinę dūdą — bagpipe.

JAUNO KULTŪRININKO NETEKUS

Kovo mėn. 27 d. netikėtai mirė medicinos dr. Alfonsas Grinius, sulaukęs vos 44 m. amžiaus. Palaidotas kovo 29 d. lietuvių Sv. Kazimiero kapinėse — Čikagoje.

Nors dr. A. G. Amerikoje išgyveno 17 metų, bet, tur but, nedaug kas jį pažino, nes visą savo trumpą gyvenimą praleido tarp knygų užsidaręs, tai studijuodamas, tai rinkdamas medžiagą savo būsimiems mokslų darbams.

A. G. buvo labai įdomi asmenybė. Labai kuklus, tylus, kantrus, darbštus. Labai didelis tolerantas. Gerbė kiekvieno įsitikinimus. Jam kiekvienas lietuvis buvo brolis. Apie kiekvieną atsiliepdavo geru žodžiu ir klystantiems mokėdavo surasti pateisinamą žodį. Tur būt, niekas jo nematė supykusio, susinervinusio, nepatenkinto. Jo būdas buvo toks, kad jis visuomet buvo patenkintas, visuomet jam buvo gerai, net ir tuomet, kai pusalkanis lankė universitetą. Jei ir turėjo kokių nepasisekimų, pergyvendavo vienas, niekam nesiskųsdamas. Gyvenime buvo didelis asketas. Nerūkę, negėrė, be didelių reikalavimų. Gyveno kukliai, nemėgo nei prabangos, nei puošnumo.

A. G. buvo gabus ir plataus išsilavinimo. Mokėjo septynias kalbas, jų tarpe vyraujančias Vakarų Europos kalbas. Įdomavosi ne tik medicina, bet ir filosofija, kalbų mokslu, muzika. Puikiai grojo smuiku ir akordeonu. Įdomus buvo disku-

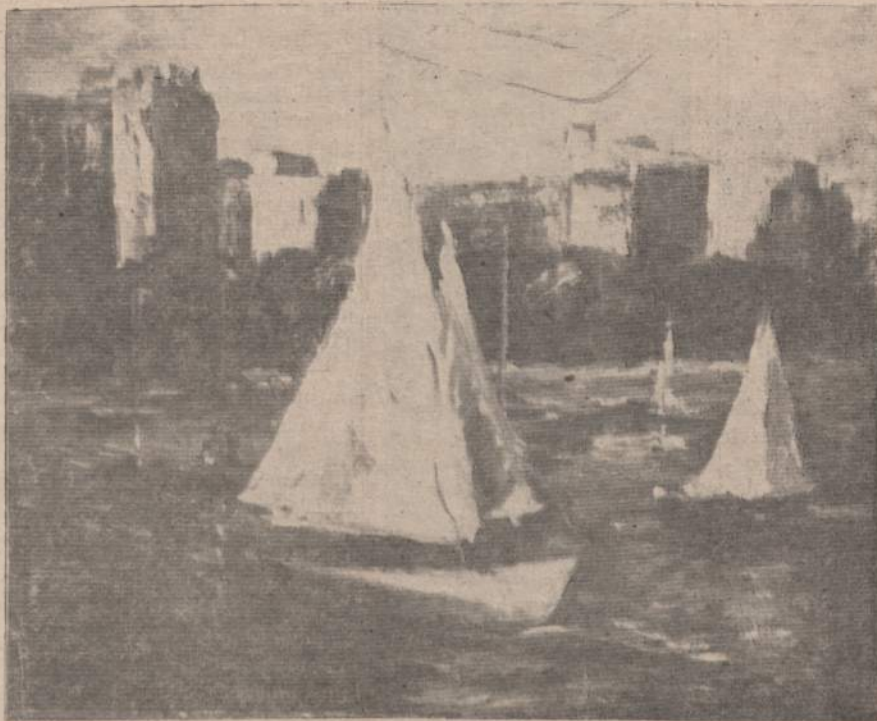
sijose ir pasikalbėjimuose. Mokėjo sklandžiai ir gyvai dėstyti savo mintis žodžiu ir raštu.

Būdamas kuklus, niekur nesišiūlė ir nesiveržė, bet kviečiamas neatsisakydavo padėti. Yra skaitęs medicinos ir higienos klausimais paskaitų ciklą skautams. Prašomas yra paruošęs LK Mokslo Akademijos suvažiavimui medicinos mokslo klausimais plačią paskaitą. Medicinos bei sveikatos klausimais yra parašęs rimtų straipsnių. Buvo artimas bendradarbis Lietuvių Enciklopedijos, Naujienu dienraščio ir kt. Buvo pakviestas bendradarbiauti LE angliskoje haidoje. Mirtis sutrukdė šiai enciklopedijai užbaigti 19 užprašytų darbų. Vedė platų susirašinėjimą su savo srities vokiečių ir amerikiečių profesoriais bei mokslininkais.

A. G. buvo didelis patriotas. Sekė lietuvių gyvenimą okupuotame krašte ir išeivijoje. Džiaugėsi kiekvienu lietuvių pasisekimu ir sielojosi kiekviena nesėkme. Skaudžiai pergyvendavo lietuvių nesutarimus ir susiskaldymą. Lietuviai išeivijoje turį jaustis vienos šeimos nariais ir, kaip broliai tarp savęs sugyventi ir vieni kitiems atleisti.

A. G. gimė Sodėnų k., Lankeiškių v., Vilkaviškio apskr. Baigęs Kybartų gimnaziją, 1942 m. pradėjo medicinos studijas Vytauto Didžiojo universitete. 1944 m. atsidūrė Austrijoje. Gavo darbą Vienos universiteto

(Nukelta į 2 psl.)

M. SILEIKIS

Belmont Prieplauka (aliejus)
Nuotrauka I. D. Filho

VILNIAUS UNIVERSITETAS...

Atkelta iš 3-čio psl.)

marksistines - leninines pozicijas ir aštrios klasių kovos sąlygomis be kompromisų, nenukrypstantai vykde partijos liniją, pertvarkant istorijos dėstymą katedroje ir marksistiškai vertinant lietuvių tautos istoriją, rengiant naujus istorikų kadrus. J. Žiugždos mokslinių interesų diapazonas (mokslu domėjimosi apimtis, J. M.) labai platus. Jis seniai tyrinėja lietuvių ir kaimyninių tautų santykius, ypač lietuvių ir rusų tautų. Šia tema jis parašė nemažą mokslinių straipsnių, brošiūrų, o pastaruoju metu išleido leidinį "Lietuvių ir rusų tautų santykiai istorinio vystymosi eigoje" (1964). Kita svarbi problema, kuriai daug dėmesio skiria J. Žiugžda, yra lietuvių tautos nacionalinio išsivadavimo judėjimas antroje XIX a. pusėje, ypač 1863-1864 m. sukilimas. Jis nušvietė lietuvių nacijos formavimosi procesą. Kova su vokiečių feodalų agresija, kova su išnaudojimu, už Tarybų valdžią, socializmo kūrimas — tai tik nedaugelis tų klausimų, kurie nagrinėjami leidiniuose "Lietuvos kaimo darbo žmonių kova dėl žemės buržuazijos viešpatavimo metais" (1952), "Katalikų bažnyčios ekspansija į Baltiją ir Rytų Europą" (1962) ir kt., taip pat daugelyje mokslinių straipsnių. Pagrindinis ilgametis J. Žiugždos darbas yra jo vadovaujamo autorių kolektyvo rengiama ir leidžiama daugiatomė Lietuvos TSR istorija, kuriai jis rašo daugelį skyrių ir redaguoja visą leidinį. Jis redaguoja ir Lietuvos TSR istorijos šaltinius. (251 psl.): Toliau:

Mūsų universitete daktaro disertacijas apgynė meteorologas B. Styra, ekonomistai K. Meškauskas, A. Žilėnas ir V. Mališauskas, medikas J. Lelis, chemikai V. Zilionkaitė, A. Prókopšikas, istorikai J. Žiugž-

da (jam mokslinis daktaro laipsnis buvo teiktas už visus mokslų darbus) ir J. Jurginis, biologas K. Brundza, medikas iš Baltarusijos N. Drazninas ir kt. (265 psl.)... Antai, prof. J. Žiugždos pranešime "Kova už Tarybų valdžią Lietuvoje 1918-1919 m." ryškiai parodyta bendra tarybinių tautų kova su išnaudotojais, Lietuvos Komunistų partijos vaidmuo, telkiant Lietuvos darbo žmones kovai už Tarybų valdžią, liaudies vaidmuo revoliucinėje kovoje su buržuazija ir daugelis kitų klausimų... (266 psl.).

Po tokio "prof. dr." J. Žiugždos išgarbinimo, bent trumpai pažiūrėkime į jo darbus ir palyginkime su kitų ne tik kompartijai, bet iš viso partijoms nepasidavusių, nors pasaulėžiūrą ir turinčių istorikų darbais, tada pamatysime, kodėl sovietai davė jam mokslinį daktaro laipsnį ir ko vertas sovietinių istorikų mokslas.

Lietuvos TSR istorijos I tome, Senoji Rusų valstybė straipsnyje, Žiugždos parašyta:

— Atsiradus bendriems priešams, lietuvių ir rusų jėgos jungėsi tiems priešams atremti. Bendros kovos prieš bendrus priešus, ypač prieš Livonijos ir Kryžiuočių (Teutonų) ordinus, suartino lietuvių ir rusų interesus XIII-XI a., kada lietuvių tautai grėsė pilnutinis pavergimas ir sunaikinimas iš plėšikiško Kryžiuočių ordino pusės (57 psl.).

A. Šapoko Lietuvos istorijoje randame:

— Tokių mažų, savo vadus turinčių, apylinkių iš pradžių buvo labai daug. Todėl gana ilgai nesusijungę lietuviai buvo puolami kaimynų rusų kunigaikščių. X, XI-me ir net iki pusės XII amž. — visą laiką rusai puolė tiek Padauguvio aiščius, tiek aukštaičius. Bet nuo antros XII amž. pusės ir lietuviai pradėjo puliti rusus... (48 psl.).

Toje pačioje J. Žiugždos istorijoje parašyta:

— ...Pažymėtina, kad pirmojoje Vilniuje atsiradusioje bibliotekoje — Lietuvos didžiojo kunigaikščio žygimanto Senojo bibliotekoje — tarp kelių dešimčių įvairaus turinio knygų, daugiausia lotynų kalba, buvo 20 knygų rusų kalba ir tik kelios knygos lenkų ir čekų kalbomis. (239 psl.). Jo šis teigimas parentas "Biblioteka Zygmunta Augusta, przez Kazimierza Hartleba, Lwow, 1928, 28 psl.

A. Šapoko gi parašyta:

— ...XV-XVI amž. Lietuvos bajorija jau buvo pasidavusi lenkų įtakai. Lenkino ją artimi politiniai santykiai su Lenkija, lenkino didžiojo kunigaikščio dvaras ir lenkai dvasininkai... Tuo pat metu daugelis lietuvių pramoko lotyniškai... (284 psl.). Lietuvoje vidaus reikams jau nuo XIV amž. galo buvo vartojama gudų rašto kalba. Iš pradžių, greta jos, dar buvo pradėta vartoti lotynų kalba, tačiau ji neįsigalėjo. Didikal tuo tarpu kaskart vis daugiau įprato į lenkų kalbą... (250 psl.).

Tose pačiose knygose parašyta — Žiugždos:

— Dėl Mindaugo puolimo prieš rusų žemes suiro 1219 m. sudaryta sutartis su Volynės kunigaikščiais, ir Galic-Volynės kunigaikštis Danilas Romanovičius stoji prieš Mindaugą. Tačiau Galic-Volynės kariuomenė teuzėmė seniau Mindaugo už-

kariautas rusiškas žemes — Slonimą, Volkoviską, Novgorodką ir toliau nebekariavo... (68 psl.).

Šapoko: — Volynės kunigaikščiams geriau sekėsi kariauti su jotvingiais, ir iki XIII amž. pradžios jie jau buvo paėmę net Gardiną. Nukariautose žemėse tada buvo įkurti Naugardukas, Slanimas ir atstatyta, jotvingių buvusi, Gardino pilis... (38 psl.). Šiaulių mūšį laimėjus 1236 m., "...lietuvių dėmesys nukrypo į rusų žemes. Iš totorių nugalėtų Voluinės kunigaikščių lietuviai atsėmė kadaise nustotas (žiūr. 38 psl.) lietuviškąsias Gardino, Naugarduko, Slanimo ir Volkavisko sritis..." (51 psl.).

Žiugždos: — ...1260 m. katalikų bažnyčios propagandos suverbuoti kryžininkai surengė didelį puolimą prieš Lietuvą... Prieš tokią sutelktinę grobikų kariuomenę stoji visa Lietuva. Drauge su lietuviais žygyje prieš kryžiuočius dalyvavo ir kaimyninių rusų žemių kariai... (74 psl.).

Šapokos: — ...Abiem kariuomenėm susitikus prie Durbės ežero, kovą laimėjo žemaičiai... (58 psl.). Ne tik Šapoka, bet ir kiti istorikai ten nerado nei lietuvių nei rusų, tik žemaičius.

Dr. V. Sruogienės Liet. istorijoje apie tą mūšį parašyta:

— ...Įniršę žemaičiai įsiveržė į Kuršių žemę. Sukilo kuršiai ir latviai, išgirdę, kad ir prūsai tuo laiku sėkmingai kovojo su kryžiuočiais. Ties Skuodu vokiečių kariuomenė buvo išsklaidyta, skubiai naujos jėgos sutrauktos, bet taip pat neatsilaikė žemaičiams: 1260 m. ties Durbe, kuršių žemėje, kryžiuočiai buvo sutriuškinti. (84 psl.).

Žiugžda: ...Tokie faktai rodo, kad kultūrinio gyvenimo vystymasis Lietuvoje XIV-XVI amž. vyko esant glaudiesiems santykiams ir sąveikai su rusų kultūros vystymusi; tai neabejotinai rodo, kad rusų kultūros įtaka tuo laiku Lietuvoje buvo didelė. (239 psl.).

Šapokos: — ...Tuo pat metu ėmė kilti reakcija prieš gudų rašto kalbą, nes panaši kalba buvo vartojama ir didžiausio Lietuvos priešo — Maskvos... (250 psl.).

Apie tarjamą J. Žiugždos rusų kalbą, kuri buvo vartojama Lietuvoje, labai išsamiai parašiusi dr. V. Sruogienė:

— Nors didžiulėje Lietuvos valstybėje, kur tiek daug gyve-

J. AUGUSTAITIS

ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA

154 pusl. knyga.

Kaina \$1.50

Nei vienas žmogus, noris pažinti nepriklausomos Lietuvos ir Antano Smetonos valdymo laikotarpį, negalės apsieiti be J. Augustaitis paruoštos studijos. Ši knyga būtina kiekvienam, norinčiam pažinti netolimą Lietuvos praeitį. Lietuvoje gyvenusieji ir Smetonos valdymo laikotarpį pažįstantieji žmonės tvirtina, kad J. Augustaitis teisingiausiai ir tiksliausiai aprašė ir įvertino Antano Smetonos veiklą.

J. Augustaitis knyga galima gauti "Naujienose" darbo valandomis. Kas negali užėiti į "Naujienas", tai prašomas persiųsti \$1.50 čekį arba Money Orderį, pridėdant 20 c. persiuntimui paštu, tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 SO. HALSTED STREET, CHICAGO, ILLINOIS 60608

Gavę pinigų, tuojau knygą pasiųsime.

SPAUDOS PABIROS

(Atkelta iš 6-to psl.)

streiko komitetą ir jame sudėrinti įvairių cechų reikalavimus, iškeliant kartu ir politinius reikalavimus. Dalyvavome darbininkų pasitarimuose. Per tuos susirinkimus būdavo dalinami atsisaukimai, skirti platinimui.

Šiam darbu Janonis buvo atsidavęs visa širdimi. Jis parašydavo ypač gerų atsisaukimų. Todėl beveik visuomet tą darbą pavesdavome jam...

Norėdami į revoliucinį darbą plačiau įtraukti jaunimą, "visuomenininkų" būrelio susirinkime nutarėme leisti savo žurnalą. Bet to sumanymo dėl lėšų stokos ir organizacinių sunkumų negalėjome greit įvykdyti. Tada ryžomės jį leisti atskirais vienkartiniais leidiniais, almanacho pavidalu. Taip atsirado leidinys "Nauju Taku", išėjęs 1914 m. Redakcinis literatūrinis darbas buvo pavestas Janoniui. Šiuo reikalu jis važinėjo į Rygą, kur "Vilnies" redakcijoje gavo naudingų patarimų ir straipsnių. Leidinyje buvo išspausdinta keletas Janonio eilėraščių ir prozos gabaliukų...

1914 m. rudenį, kai grįžome iš atostogų į mokyklą, jau buvo prasidėjęs pirmasis pasaulinis karas. Visuotinė mobilizacija, įvestas karo stovis užgniauzė revoliucinį pakilimą ir visą kultūrinį bei visuomeninį gyvenimą... 1915 m. pradžioje carinė kariuomenė vėl žygiavo per Šiaulius į Rytprūsius... Šiauliuose, Gubernijos mokykloje, kurioje sustodavo pražygiuojančios kariuomenės dalys, dirbo būrelis ("visuomenininkų" — revoliucinių socialistų. J.) narė J. Sakalauskaitė. Mes paprašėme ją surengti mokykloje šokių vakarėlį. Šokių metu buvo gera proga susitikti su kareiviais ir pasikalbėti. Kareivių buvo pilnos mokyklos patalpos, jie vaikščiojo koridoriumi, eidavo į šokių kambarį, tiksliau sakant, šokiai vyko pačiose kareivinėse. Buvo proga, niekam neįtariant, pasikalbėti su kareiviais.

Janonis, aš ir dar keletas draugų vien tik su jais ir kalbėjome. Su Janoniu susitarėme, kad sutikę kiek sąmoningesnį kareivį, jį nurodysime kitiems draugams, kad jie papildomai galėtų pasikalbėti. Paskui, bendrai pasitarę ir įsitikinę, kad šis žmogus mus gali suprasti, žadėjome atvirai kalbėti ir raginti, kad jis su panašiais draugais organizuotų dalinyje revoliucinį būrelį...

Kareivius nuolat keitė, ir Janonis būdavo nepatenkintas, kai, pakartotinai atėjęs, neberasdavė savo senų pažįstamų. Su naujais vėl reikėdavo iš naujo megzti pažintį ir vėl ieškoti tokio, su kuriuo būtų galima atvirai pasikalbėti. Kokių nors konkrečių rezultatų, aišku, nepasiekėme...

(Literatūra ir kalba VIII t. 118-127 psl.).

Tokiai tai buvo Janonio ir jo draugų revoliucinė veikla Šiauliuose. Reikia manyti, kad panašia linkme jis veikė darbi-

ninkų ir kareivių tarpe, gyvendamas Voroneže ir Petrapilyje. Šį daleidimą leidžia tvirtinti ir paties Janonio pasipasakojimas, esąs jo rašinyje — Kaimynuose. Tei jis šitaip pasakoja:

"Taigi, važiuoju. Važiuoju Tveriaus gubernijon namų mokytoju. Ilgas nešvarus trečios klasės vagonas pilnas prisikimšęs žmonių. Sėdimos vietos visos užimtos. Reikia stovėt. Priesiliejū prie pertvaros ir dairaus, žiūriu į važiuojančių veidus. Veidai — važiuoja daugiausia šienapiūtei valstiečiai, — išpurte, be jokios išraiškos, arba išdžiūvę, godžiom akim; vietomis pasitaiko vienas kitas ir išraiškesnis, matyt, mieste apsitrynusio žmogaus. Daugelis važiuojančių — kareiviai. Pastarieji užėmę kuone visas aukštutines lentynas; jie gi stovi ir prie pertvarų, prievagonų.

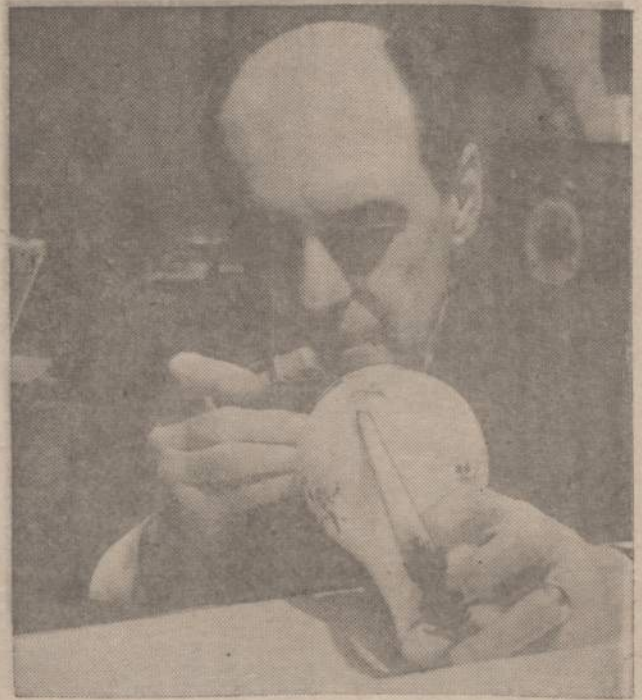
Paskutiniai miesto paliesti žmonės, su kuriais aš susiduriu. Sinevoj — Dubravojė tesitirnsiu, jei, apskritai, turėsiu progos trintis, vienų sodiečių tarpe. Taigi, reikia, kol nevēlu, pasinaudoti proga. Gal nors vienam arba kitam jų spėsiu šį tą išaiškinti, vieną kitą naują mintį įkvėpti.

Pradedu. Prašnekinti lengva. Lyg netyčia išsprukęs nusistebėjimas, kad tiek daug važiuojančių, — ir kalba užsimezga. Bežiūrint įsipainioja karas, o su juo neišvengiamai ir močiūtė, — "išganytoja močiūtė", apie kurią ne kiekvienas drįsta kalbėti, nors kiekvienas jos pasiilgęs...

Sumaniai parinktais faktais apibūdiniu visą Rusijos tvarką; piešiu biurokratų sauvalią ir ketvirtosios Dūmos rolę. Primenu darbininkų atstovų ištremimą Sibiran ir kartu Dūmos atstovybės nusiuntimą Vakarų Europon, kad ten šalies vardu už jos akių reikštų tvirtą pasiryžimą kovoti "iki galo". Aiškinu kovos "iki galo" prasmę...

Visi klausosi atidžiai. Net ir sodiečiai, užmiršę savo paprastą atsargumą, tarpusavyj daro "gan stiprių" pastabų. Man to ir tereikia. Patraukęs važiuojančių dėmesį, drąsiau mezgu, raizgau savo minčių tinklą. Dėstau bėgėdišką kapitalistų politiką. Dalinuosi įspūdziais, kurių gavau, neseniai lankydamas kareivių apsuptus Tarybos Rūmus. Čia pat primenu pirmąją Dūmą, krauju įrašytus istorijos lapuosna Penktuosius Metus. Aiškinu, kolėl jie taip maža davė. Įrodinėju neišvengiamumą jų antrosios laidos. Kviečiu ruoštis tinkamai sutikti laukiamą "viešnią".

Kalbu ilgai. Baigęs einu į kitą vagoną. Kalbinu prievagoniuose kareivius. Tuos šnekinu kitaip. Pradedu klausimui, kiek jie užsitarnavę "Jurgių". Po to kalbamės apie tai, kiek iš tų "Jurgių" pelno ir kiek jie kainuoja kraštui. Belieka pridurti apie kitos šalies "geležinius kryžius" — ir jau savaime nuvažiuojame į pašnekėsio branduolį, į klausimą: ar į tą pusę, kur reikėtų, nukreipti durtuvai.

Metropolitan muziejaus kuratorius, komputerio pagalba rūšiuoja senus porceleno eksponatus.

Čia vėl dirva plati. Tereikia naudotis. Ir, kiek sąlygos leidžia, naudojuosi. Aiškinu viso pasaulio darbininkų reikalų bendrumą, karo reikalingumą vien išnaudotojams — buržuazijai. Papasakoju atsitikimus, kaip broliuojasi dviejų tarpusavy besinaikinančių kariuomenių kareiviai, o taip pat ir laikraščių pranešimus apie socialistų kovą prieš karą Vokiečiuose, Austriose, Angliuose ir kitose Europos šalyse. Raginu steigti, kamė tik galima, susipratusių arba bent pradedančių susiprasti kareivių būrelius. Kareiviai klausosi, priitaria, reiškia norą, kad greičiau atvyktų "viešnia" (revoliucija. J.); vienok aš jų veiklumu mažai pasitikiu; per daug jau suvaržyti, užgūti tie pilksermėgiai, kad būtų galima laukti iš jų savarankiško darbo..." (J. Janonis, Raštai II t., 43-45 psl.).

Sitoji revoliucinė dvasia labai ryškiai atsispindėjo ir jo poetinėje kūryboje, visu ryškumu sušvitėjusi jo gyvenimo ir mo-

kymosi šiauliuose laikotarpiu. Jis pats buvo šventai įsitikinęs to tikslo teisingumu ir didingumu:

"Mes trokštame laisvės, —
Už laisvę kovojam!
Už laisvę žmonijos visos...
Negailimės nieko ir viską
aukojam!
Laimėt ar negrįžt iš kovos!..."

O vienok likimas jam nors tiek buvo palankus, jog neleido jam pačiam išvysti jo įsivaizduoto ir pasirinkto tikslo apgaulingumą.

1968. IV. 14.
So. Boston, Mass.

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenel ir lėmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILLJONUS dolerių savo apdraudimams nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALE APDRAUDA naudinga visokiū amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudus mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopos veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darymą.

Gausit spausdintas informacijas, leigu parašviti:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10007

M. SILEINIS

Jackson Park tiltas (aliejus)

SPAUDA PAVARČIUS IR PASKAIČIUS

Rašo L. BARTUS

“Ikaros Sonatos” autorius angliskame vertime

“Ikaros Sonata”, Jurgio Gliaudos romano angliškoji knyga, jau ne vieno spaudos mėgėjo buvo pavartyta, kai išėjo “Laisvoji Lietuva”, su J. J. Vargūno pavėluota pranašyste, jog toji knyga pasirodys artimiausiu laiku. Knygos autorius nuoširdžiai prisimenas kai kuriuos čekagiečius, kurie sudėjo ar surinko pinigų knygai išleisti, tad, kai tų geradarių tarpe minimas ir spaudos bendradarbis Jurgis Janušaitis, J. J. Vargūnui yra ko dėiaugtis, nors knygos jis dar nematė.

“Ikaros Sonatos” romaną kai kas yra pavadinęs kuriniu tikrai Čiurlioniui skirtu, nes to menininko pavardė ten paminėta daugiau negu šimtą kartų. Be gerų draugiškų atsiliepimų, žinomi ir tokie kritikos žodžiai, jog tas romanas yra nesuspirtimas — be jokio rimtesnio pagrindo autoriaus pastangomis išverstas anglų kalbon. (Dirva, Nr. 9, 68).

Vieną dalyką J. J. Vargūnas teisingai parašė, aiškindamas savo nuomonę, jog “Tinkamai pailiuotu Čiurlionio paveikslų rinktinėmis reprodukcijomis ir elegantiškai išleista” — “Ikaros Sonata” susilauktų dėmesio ir JAV spaudoje. Vadinasi, jei romano turinys būtų ir nekoks, bet paveikslų reprodukcijos ir knygos elegancija laimėtų amerikiečių spaudos dėmesį.

Taciau, “Ikaros Sonatos” angliškoji knyga yra netinkamai iliustruota, nors elegantiškai išleista. Čiurlionio paveikslų spausdinimas tik juoda ir balta spauda yra netikėtas dailininko prepoznatavimas. Liet. Enciklopedijos IV tomė yra pavyzdys, jog ir Amerikoje galima nugalėti brangios spaudos kliūtis ir pagaminti Čiurlionio kūrinių spalvotas reprodukcijas. “Ikaros Sonatoje” įdėti paveiks-

lai Čiurlionio genijaus nepa- vaizduoja, bet dar net menkina.

Galimas daiktas, kaip J. J. Vargūnas rašo, “Ikaros Sonatos” visuomenei pristatymas būsiąs Chicagoje. Žinoma, kai knyga angliška skaitantiems skirta, tai tarptautinei visuomenei pirmiausiai ir “pristatymas” turėtų būti taikomas. Bet jei J. J. Vargūnas kalba apie knygos pristatymą lietuvių visuomenei, kuriame bus atsiminti ir visi tie, kurie savo auka prie knygos išleidimo prisidėjo, vertėtų ir patį autorių pristatyti — paaiškinti, kas per svieto keliauninkas jis yra? Angliška skaitantiems “Ikaros Sonatos” autorius pristatomas žmogum be tautybės — tikru internacionalu: gimė Sibire, įvairiais laikotarpiais gyvenęs Lietuvoje, Vokietijoje, Šveicarijoje ir Prancūzijoje.

Kviečia talkon apysakai “Be namų” išleisti

žurnalas “Karys” kovo mėnesio numeryje išspausdino Andriaus Mirono - Norimo laišką, skirtą visiems jo draugams.

1965 m. Andriaus Norimo slapyvardžio autoriui buvo paskirta Kultūros Fondo premija už istorinę apysaką “Be namų”, parašytą jaunimui. Kultūros Fondas neturįs lėšų knygai spausdinti. Pačiam autoriui esą nepatogu būti leidėju, o ir didesnės sumos iš savo lėšų autorius negalįs skirti knygai leisti, tad kviečia draugus prisidėti pinigėmis aukomis, čekius jam tiesiai asmeniškai į Kaliforniją siųsti (P. O. Box 5178, Santa Monica, Calif. 90405). Įspėjami draugai, jog knygos išleidimui aukoję knygos negaus, ją turės nusipirkti.

Taigi, nežiūrint įvairių didžiųjų fondų veiklos, rašytojai patys kreipiasi į draugus arba per draugus šaukiasi į visuomenę pagalbos kūrybai spausdinti. Kalifornija turtinga aukso šalis, į ją nukeliavo daug literatūros premijų, skirtų lietuviams rašytojams, tačiau proporeingai

bene daugiausia iš Kalifornijos išėina pagalbos šauksmu. Buvo rinkliava J. Gliaudos angliška- jai “Ikaros Sonatai”, renkami pinigai B. Brazdžionio rinktinei, “fondelis” sudarytas Pr. Lember- to poezijos pomirtinei kny- gai, — į rinkėjų gretas įsijungė ir Andrius Mironas - Norimas.

Lietuviškai skaitanti visuome- nė yra ekonomiškai prakutusi, tad visems aukų prašytojams ir rinkėjams gero pasisekimo pa- linkėtina. Sena juokdario tiesa: “Futurizmas, romantizmas — be leidėjo, kaip be klizmos” ...

Premija keliautojams

Liūdna, kad net premijuoti kūriniai guli be leidėjo. Tačiau vena gausios raštijos sritis yra visai pamiršta: jau nuo tų lai- kų, kai vienas lietuvis vyskupas po Kanadą važinėjo ir gražių šeimininkių gražias vaišes gra- žiai spaudoje aprašinėjo, pasijun- tama premijos trūkumas kelio- nių aprašymams.

Keliaujama ir stebuklų prira- šoma. Štai viename dienraštyje aprašyta, kaip šeima iš Chicagos per tris dienas nukeliavo į Kali- forniją ir kokių nepaprastų vaiz- dų pakeliui matė —spėję ap-

žiūrėti spalvotąją dykumą ir mil- žinišką Grand Canyon!

Praturtėję naujeji ateiviai skrenda pasidairyti kaip dabar Europa atrodo. Ir per savaitę ją visą aplanko, pamato. Daž- nas keliauninkas kelionę apra- šo, stengdamasis spaudos skai- tytojų akiratį praplėsti. Prade- da nuo lėktuvo aprašymo, pasi- džiaugia jaunomis gražiomis patarnautojoms ir lėktuve duo- damais valgiais bei gėrimais. Aprašoma, kaip ieškoma vieš- bučio ir kiek viešbučiai turi prausyklų... Praeinama ir pro didžiuosius muziejus bei meno galerijas, bet tie namai toke dideli, jog rašalo neužtek- tų aprašyti, — baigiama smulk- menomis, kas lėktuve nutiko grįžtant į Ameriką.

Kas nors, gal... meskeriotųjų klubai susitarę, turėtų skirti ke- lionių aprašymų autoriams lite- ratūrinę premiją.

Psychadeliška jaunimo vienybė

“Darbininkas” priešvėlyki- niame numeryje išspausdino skelbimą, kurs aiškiai parodo, kaip lietuviškasis jaunimas kar- tais moka vieningai sutartinai veikti.

New Yorke lietuvių jaunimo Atžalynas (atstovai iš visų New Yorke veikiančių jaunimo orga- nizacijų: skautų, skautų akade- mikų, ateitininkų, vyčių ir Neo- Lithuanijos) kvietė publiką atsil- lanyti į jų Velykų sekmadienį rengiamus šokius su psychade- liška atmosfera... St. Matthias parapijos salėje.

Pelnas skirtas Jaunimo cen- tro — Kultūros židinio statybos fondui, kurs tvarkomas tėvų pranciškonų.

Kai Lietuvoje Velykas švęs- davo dvi dienas, tai bažnyčioje per pamokslą patardavo pirmą- ją Velykų dieną šokių vakarų nerengti. Šokis pirmąją Velykų dieną būdavo lygu šokiui stačia galva į pragarą.

Jeigu nori sužinoti naujau- sias ir tikriausias žinias, kas de- lasi pasaulyje ir okupuotoje Lietuvoje — skaityk dienraštį “Naujienas”.

GAIDOS MUZIKAMS IR DAINININKAMS

“NAUJIENOSE” GALIMA GAUTI ŠIAS LIETUVIŠKŲ DAINŲ GAIDAS PIANUI:

1. Rinkinys lietuviškų liaudies dainelių ir šokių, 16 psl. Rinkinyje yra šios dainos ir gaidos:

1. Tegu giria šlamščia,
ūžia, tra-ta-ta	8. Aguonėlės
2. Suktinis I	9. Vakar vakarėlį
3. Suktinis II	10. Augin tėvas
4. Kokietka	11. Meilės valsas
5. Padispanas	12. Siuntė mane motinėlė
6. Vengerka	13. Čigonai
7. Klumpakojis	14. Pelėda
	15. Noriu miego

Šis gaidų rinkinys kainuoja tik \$1.00.

2. Salomėjos Čerienės DAINOS LIETUVAI, 18 psl. Šiame rinkinyje yra:

1. Lietuvos laukai	4. Rauda
2. Kada girdžiu aš dainą	5. O tėvyne manoji
3. Klajonė	6. Šių metų malda

Šis rinkinys kainuoja \$2.00.

3. Stasio Šimkaus DAINOS, piano vienam balsui, 8 psl.

1. Plaukia sau laivelis	3. Kur bakūžė samanota
2. Pamyliėjau vakar	4. Ant marių krantelio

Šis rinkinys kainuoja \$1.00.

Šiuos gaidų ir dainų rinkinius galima gauti NAUJIENOSE. Jei atšly- site čekį arba Money Orderį už gaidas ir pridėsite 25 centus persiunti- mo išlaidoms, tai pasiųsime jas paštu. Čekius prašome išrašyti NAUJIENOMS ir pasiųsti tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 So. HALSTED ST., CHICAGO 8, ILLINOIS